

پژوهشگاه قوه قضائیه

پژوهشکده استخراج و مطالعات رویه قضایی کشور

نشریه‌های نقد و بررسی آرای قضایی

جعل، استفاده از سند مجعول و کلاهبرداری

(بردن مال غیر از طریق حکم دادگاه، تحصیل مال از طریق نامشروع، مرور
زمان، تعدد مادی جعل و استفاده از سند مجعول، تعدد جنوع استفاده از
سند مجعول و کلاهبرداری، تعدد مادی کلاهبرداری از طریق استفاده از
سند مجعول و تبانی برای بردن مال غیر)

شابک

۹۷۸-۹۶۴-۲۸۳۶-۸۶-۴

شماره کتابشناسی ملی

۳۵۶۷۶۴۱

عنوان و نام پدیدآور : جعل، استفاده از سند مجعول و کلاهبرداری: (بردن مال غیر از طریق

حکم دادگاه، ... گردآوری و تدوین پژوهشکده استخراج و مطالعات رویه

قضایی؛ ویراستار حقوقی زهرا ساکیانی، زهرا بیدار.

مشخصات نشر

: تهران: قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری

: ۱۰۸ ص: ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.

فروست

: سلسله نشست‌های نقد رأی.

موضوع

: اسناد حقوقی -- ایران -- جعل

موضوع

: کلاهبرداری و کلاهبرداران -- ایران

رد بندهایی

: ۵۵۰۲۶۳/۳۴۵

رده‌بندی کتبی

: *KMH* ۴۳۳۴/ج ۶۷ ۱۳۹۳

شناسه افزوده : مرکز پژوهشگاه قوه قضائیه، پژوهشکده استخراج و مطالعات رویه قضایی

شناسه افزوده : ایران، مرکز قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات

وضعیت فهرست نویسی : فیا

وب سایت: www.jpri.ir کد پستی: ۱۴۶۵۱۴ ۱۹۸ تلفکس: ۰۲۱-۲۲۰۹۳۶۸۴

آدرس: بزرگراه چمران، بزرگراه یادگار امام بعد از روضه حسن درکه، پژوهشگاه قوه قضائیه

عنوان: جعل، استفاده از سند مجعول و کلاهبرداری

گردآوری و تدوین: پژوهشکده استخراج و مطالعات قضایی

ناشر: مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه

اساتید حاضر در جلسه: دکتر اردبیلی - دکتر فضلعلی - دکتر ذاقان

ویراستار حقوقی: زهرا ساکیانی - زهرا بیدار

ویراستار ادبی: مرضیه رستگار

نظارت فنی چاپ: منصور سعیدی

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

تیراژ و نوبت چاپ: ۱۵۰۰ نسخه اول ۱۳۹۴

فهرست مطالب

مقدمه

- ۱..... دادنامه شعبه ۱۱۹۲ دادگاه عمومی (جزایی) تهران
- ۲۹..... دادنامه شعبه ۷۰ دادگاه تجدیدنظر استان تهران
- ۳۳..... دادنامه شعبه ۶ دیوان عالی کشور
- ۳۷..... دادنامه شعبه ۸ دادگاه تجدیدنظر استان تهران
- ۴۳..... متن نشست
- ۴۳..... انتقال مال غیر یا کلاهبرداری؟
- ۴۴..... بُردن مال غیر از طریق حکم دادنامه
- ۴۵..... قابلیت انتساب مهم‌ترین رکن تشخیص سبب مجعول
- ۴۷..... بزه تحصیل مال از طریق نامشروع
- عدم لزوم تبعیت مرجع کیفری از حکم صادر شده در دادگاه
- ۴۹..... حقوقی
- وادار نکردن متهم به اقرار جرم و کشف حقیقت از سوی مرجع
- ۵..... قضایی
- ۵۱..... مرور زمان در جرم جعل
- ۵۴..... شرکت در جرایم مرتکب
- ۵۵..... لزوم بررسی کیفرخواست برای ارائه نقد از یک رأی
- ۵۹..... لزوم ذکر نوع فعل مادی و نحوه تحقق آن در دادنامه

- جعل و استفاده از سند مجعول، تعدد مادی؛ و کلاهبرداری و استفاده از سند مجعول، تعدد معنوی است..... ۶۶
- لزوم توجه دادگاه به مسئله مرور زمان، حتی بدون ایراد متهم. ۷۶
- دادگاه، مکلف به تبعیت از عنوان اتهامی مندرج در کیفرخواست نیست؛ ولی مقتد به افعال مادی و رسیدگی به جرایم اشخاص خاصی است که در کیفرخواست ذکر شده‌اند..... ۷۷
- مدیک مرحله مقدماتی و مرحله شروع به انجام فعل مادی کلاهبرداری..... ۸۲
- دادگاه ردای با واسطه..... ۸۶
- تکلیف دادگاه نسبت به جرایم مکشوفه خارج از کیفرخواست... ۹۲

مقدمه

پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، مقررات مربوط به جعل در توانی ایران، از کشورهای اروپایی، به ویژه فرانسه اقتباس شده بود و مقررات مربوط به جعل و تزویر در نوشته و سند، در مواد ۹۴ تا ۱۱۱ قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴، ذیل عنوان «جنایات علیه امنیت» و بنابر ماده ۹۴ بر ضد آسایش عمومی» آمده بود و پس از انقلاب اسلامی، تحت عنوان «جرایم بر ضد آسایش عمومی» در مواد ۲۰ تا ۳۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۲، مورد اشاره قرار گرفت. مواد ۹۴ و ۲۰ این دو قانون عیناً مشابه همدیگر بود و تفاوت آنها با ماده ۵۱۳ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵، حذف قید «یا چیز دیگری بر خلاف حقیقت» در قانون اخیر بود.^۱

۱- «جعل و تزویر» عبارت است از: ساختن نوشته یا سند، امپیز، یگیری بر خلاف حقیقت یا ساختن مهر یا امضای اشخاص رسمی یا غیررسمی؛ به قصد تقلب، خراشیدن، یا تراشیدن، یا قلم بردن، یا محو یا اثبات یا سیاه کردن و یا تقدیم یا تأخیر تاریخ سند نسبت به تاریخ حقیقی، یا الصاق متقلبانه نوشته به نوشته دیگری، یا بکاربردن مهر دیگری بدون اجازه صاحبش و نظایر آن.

جرم «جعل» به صورت خاص، در قانون مصوب ۱۳۷۵، تعریف نشده است و صرفاً به ذکر مصادیق آن، اکتفاء گردیده. با وجود این، دربارهٔ ارکان تشکیل‌دهنده‌اش، بین حقوق‌دانان، اجماعی تقریبی وجود دارد و شاید بتوان گفت، عنصر اصلی تعاریف ارائه‌شده، همان «قلب متقلبانه حقیقت» است.

یکی از مسائل مورد بحث در این پرونده، «تعزیری یا زدارند بودن جرم جعل و استفاده از سند مجعول» است. البته این مسأله، باتوجه به حذف مجازات‌های بازدارنده در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، و اینکه مرور زمان تعقیب، شکایت و اجرای مجازات، به موجب مواد ۱۰۵، ۱۰۶ و ۱۰۷، به تمامی جرائم تعزیری گسترش پیدا کرده است، «سالبه به انتقای موضوع» محسوب می‌شود؛ ولی باتوجه به «طرح موضوع در زمان حاکمیت قانون سابق»، اشاره به سابقهٔ فقهی این جرایم، خالی از فایده نیست.

در این میان، برخی به بازدارنده بودن جرم جعل معتقدند، چنانکه اداره حقوقی قوه قضائیه، در نظریهٔ شمارهٔ ۷/۲۱۴۰ مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۲۵ بیان داشته: «... مجازات جرایمی نظیر جعل و استفاده از سند مجعول از مجازات‌های بازدارنده محسوب، و مشمول مرور زمان می‌شوند و جرایمی از قبیل انتقال مال غیر و کلاهبرداری که مجازات آنها از نوع تعزیر شرعی موضوع مادهٔ ۱۶ قانون مجازات اسلامی است، مشمول

مرور زمان نمی‌شوند...». در مقابل، عده‌ای دیگر معتقدند، این جرم با توجه به ماهیت، ریشه‌ها و معانی‌اش، و همچنین تصریح فقها و حقوقدانان، از مصادیق جرایم تعزیری به حساب می‌آید.^۱

در مورد جرم استفاده از سند مجعول برای بُردن مال غیر، به نظر می‌رسد بتوان آن را دارای سابقه فقهی و مصداق بارز «ختلای به حساب آورد. برخی فقها در انتهای بحث از حد محاربه، این موضوع پرداخته‌اند. مثلاً «شهید ثانی» در «شرح لمعه» آورده است: «و لا یقطع المختلس و ... لا المستلب و ... و لا المحتال علی اخذ الاموال بالرسائل الکاذبه و نحوها بل یعزر کل واحد هم بما یراه الحاکم لانه فعل محرم لم ینص الشارع علی حدّه».

در «شرایع الاسلام» هم چنین آمده: «لا یقطع المستلب و لا المختلس و لا المحتال علی الاموال بالتزویر و الرسائل الکاذبه بل یستعاد منه المال و یعزر».

«شیخ طوسی» هم در «النهایه» آورده است: «کس که در مال مردم با مکر و خدعه و نوشته‌های مُزورانه و گواهی‌های

۱- مهاجرین رضا، آبیید محمد، هاشمی حمید؛ بررسی جرم جعل و تزویر از منظر آموزه‌های اسلامی، پژوهش‌نامه حقوق کیفری، شماره دوم،

دروغ و نامه های کذب و نظایر آنها، حيله و فریب روا دارد، بر وی تأدیب و تنبیه واجب آید و باید آنچه را گرفته است، به طور کامل بازپس دهد و سزاوار است که حاکم، عقوبت وی را آشکار سازد تا دیگران عبرت گیرند و در آینده، گرد این گونه اعمال نگردند^۱.

در پرونده مورد بررسی، متهم ردیف اول، با استفاده از سند مجعول و تبانی با متهم ردیف دوم و طرح دعاوی واهی، اقدام به بردن مال غیر نموده است.

پژوهشگاه قوه قضائیه
پژوهشکده استخراج و مطالعات رویه قضایی

۱- «و المحتال علی اموال الناس بالمکر و الخدیعة و تزویر الکتب و الشهادات الزور و الرسالات الکاذبه و غیر ذلک، یجب علیه التأدیب و العقاب و ان یغرم ما اخذ بذلک علی الکمال و ینبغی للسلطان ان یشهره بالعقوبه لکی یرتدع غیره عن فعل مثله فی مستقبل الاوقات».